

наук статей/ Ред.кол.: І.П. Аносов (голов.ред.) та ін. – Мелітополь. – 2010. – Вип.5 – 416 с.

НАУКОВИЙ ВІСНИК МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 378 (066)

ББК 74.58

Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / Ред.кол.: І.П.Аносов (голов.ред.) та ін. – Мелітополь. – 2010. – Вип. 5. – 416 с.

Збірник наукових праць присвячений аналізу проблем психолого-педагогічної освіти, удосконалення освітнього процесу навчальних закладів. Автори розглядають освіту у філософсько-антропологічних рефлексіях, звертають увагу на перспективи сучасної педагогічної освіти, а також порушують проблеми розвитку творчої особистості.

Адресується науковцям, педагогічним працівникам, аспірантам, докторантам та науковим співробітникам, магістрантам, студентам педагогічних навчальних закладів.

Засновник:

**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького**

Головний редактор:

доктор педагогічних наук, професор

Аносов І.П.

Заступник головного редактора:

доктор філософських наук, професор

Троїцька Т.С.

Члени редакційної колегії:

доктор педагогічних наук, професор

Глузман О.В.

доктор педагогічних наук, професор

Максимов О.С.

доктор мистецтвознавства, професор

Мартинюк Т.В.

доктор педагогічних наук, професор

Павленко А.І.

доктор педагогічних наук, професор

Павлютенков Є.М.

доктор педагогічних наук, професор

Приходько М.І.

доктор педагогічних наук, професор

Фунтікова О.О.

доктор філософських наук, професор

Шкода В.В.

Збірник наукових праць зареєстровано в Міністерстві юстиції України
серія КВ № 14524-3495Р від 15.09.2008.

Постановою Президії ВАК України від 10.02.2010р. №1-05/1 збірник включено у перелік наукових видань, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук в галузі «Педагогічні науки».

Друкується за рішенням Вченої ради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького (протокол № 1 від 07.09.2010 р.).

© Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖНИХ МЕТОДИК ВИХОВАННЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. На рубежі XX-XXI століть у дошкільній освіті відбулися значні зміни, що характеризуються гуманізацією і демократизацією педагогічного процесу, проголошенням особистісно орієнтованої парадигми виховання молодого покоління. Виховання має бути орієнтованим на цілісний підхід до збереження і зміцнення фізичного, духовного, соціального здоров'я дітей. Освітньо-виховний процес сучасного дошкільного навчального закладу повинен будуватися з урахуванням того, що здоров'я є метою, об'єктом, результатом діяльності, що гарантуватиме оптимальні умови фізичного і психічного розвитку дітей дошкільного віку. Відомо, що результатом педагогічної діяльності є зміни в розвитку дитини, що відбуваються у процесі її взаємодії з педагогом.

На сьогодні важливим соціальним завданням є збереження, формування, зміцнення здоров'я дітей. "Вирішення проблем сучасного фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку вимагає від дошкільних закладів організації життєдіяльності дітей, спрямованої допомогти вихованцям виробити свої життєві орієнтири у виборі здорового способу життя, виховати відповідальність і активність у збереженні здоров'я.

Актуально значущим на сучасному розвитку дошкільної освіти є пошук засобів і методів підвищення ефективності оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку, створення оптимальних умов для індивідуального розвитку кожної дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванням необхідності впровадження здоров'язбережних методик виховання у педагогічний процес дошкільного навчального закладу займаються О. Аксьонова, Т. Андрющенко, О. Богініч, Е. Бондаренко, Г. Григоренко, Н. Денисенко, О. Дубогай, М. Єфіменко, В. Єфремова, Ю. Коваленко, М. Корольчук, Л. Лиходід, Н. Маковецька, В. Нестеренко, А. Чаговець та ін.

Знані російські та українські дослідники підкреслюють, що аналіз теорії і практики дошкільної освіти дозволив виявити протиріччя між змістом програм дошкільного виховання, що враховують в основному фізичний, моральний, розумовий, психічний розвиток дитини і сучасним напрямом у галузі освіти, спрямованим на індивідуальне здоров'я кожної дитини, а також між традиційними установками на педагогічний процес

дошкільного закладу і здоров'язбережним процесом впливу (О. Богиніч, Е. Вільчковський, Л. Волошина, О. Дубогай, А. Сівцова, Л. Сущенко, Л. Татарнікова та ін.).

У спеціальній літературі індивідуальне здоров'я розглядається як стан тілесного, душевного і духовного благополуччя, що дає можливість кожній людині, повністю реалізуючи свій генетичний потенціал, найкращим способом вирішувати життєві завдання з метою продовження роду, оптимальної працездатності і соціальної активності [5, 11].

Формулювання цілей статті. Визначення організаційно-педагогічних умов ефективного застосування здоров'язбережувальних методик виховання у роботі з дітьми дошкільного віку.

Завдання: визначити особливості умов застосування здоров'язбережувальних методик у системі роботи дошкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здоров'язбережні методики виховання визначаються як система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію усіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах її навчання, виховання, розвитку [6].

Знана російська дослідниця у галузі педагогіки здоров'язбереження В. Ковалько зазначає, що мета здоров'язбережної технології – забезпечити дитині можливість збереження здоров'я, сформувати у неї необхідні знання, уміння і навички здорового способу життя, навчити використовувати отримані знання у повсякденному житті [4].

Основоположною для автора є думка В. Ковалько про те, що немає єдиної технології здоров'я. Здоров'язбереження може виступати як одне із завдань певного освітнього-виховного процесу дошкільного закладу. Це може бути освітньо-виховний процес фізкультурно-оздоровчої, лікувально-оздоровчої, профілактично-гігієнічної, екологічної спрямованості тощо.

Вибір здоров'язбережної технології залежить від типу дошкільного навчального закладу, конкретних умов, від спрямованості освітньо-виховного процесу конкретного закладу, програми, за якою працюють вихователі, професійної компетентності та готовності педагогів до здоров'язбережної діяльності, від показників здоров'я дітей та фізичного розвитку.

Ефективність позитивного впливу на здоров'я дітей різних оздоровчих заходів, що складають здоров'язбережну технологію, визначається не стільки якістю кожного з цих методів і прийомів, скільки їх грамотним входженням у загальну систему роботи, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я вихованців і педагогів. Їх реалізація в умовах дошкільного закладу досягне мети тільки за умови усвідомлення педагогами

свої відповідальності за збереження здоров'я дітей, а також отримання необхідної професійної підготовки, що дасть змогу успішно здійснювати оздоровлення своїх вихованців [2].

Російська дослідниця А.Сівцова зазначає, якщо за умови застосування здоров'язбережувальних методик в дошкільному навчальному закладі вихователям вдасться підвищити резерви розвитку дитини, можна говорити про їх позитивний вплив на дітей [6].

Зауважимо, що будь-які педагогічні впливи на дітей дошкільного віку повинні опиратися на принцип здоров'язбереження – збереження здоров'я дітей на заданому рівні.

Спираючись на рівні впровадження в роботу навчального закладу здоров'язбережувальної освітньої технології, запропоновані В. Ковалько, нами були визначені рівні впровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи сучасного дошкільного закладу:

- використання окремих методів здоров'язбереження (пальчикової, дихальної гімнастики на фізкультурних заняттях, під час ранкової гімнастики тощо);
- впровадження окремих методик (гімнастики для очей, пальчикової гімнастики, масаж вušних раковин, психогімнастики та ін.), спрямованих на вирішення конкретних завдань здоров'язбереження (попередження перевтоми, відновлення працездатності, зміцнення психіки, підняття настрою тощо);
- комплексне використання здоров'язбережувальних методик у взаємозв'язку та на єдиній методологічній основі.

Головне завдання реалізації здоров'язбережувальних методик виховання в дошкільному закладі – така організація освітньо-виховного процесу, за якої якісне навчання, виховання і розвиток дітей відбуваються без шкоди їх здоров'ю.

Слід зауважити, що застосування в дошкільному закладі здоров'язбережувальних методик не повинно стати альтернативою іншим підходам, педагогічним проектам, технологіям тощо. Процес навчання, виховання, розвитку дітей повинен відповідати віковим морфофункціональним особливостям дітей дошкільного віку. Об'єм навчально-виховного навантаження та рівень складності програмного матеріалу для дітей відповідно до їх вікових можливостей – одна із головних вимог будь-якої методики, що визначає характер її впливу на здоров'я окремої дитини.

Гігієністами, фізіологами, психологами, педагогами розроблена система оцінювання програм, методик, режиму життєдіяльності, навчання і виховання дітей. Практика застосування в дошкільному закладі здоров'язбережувальних методик має опиратися саме на науково обґрунтовані критерії їх результативності.

У контексті завдань здоров'язбереження важливим аспектом є обґрунтування організаціїно-педагогічних умов реалізації здоров'язбережних методик виховання у роботі з дітьми дошкільного віку.

У нашому дослідженні ми розглядаємо педагогічні умови як систему матеріальних умов, форм і методів, що об'єктивно склалися та суб'єктивно створені для супроводження педагогічного процесу з метою забезпечення можливості збереження здоров'я дітей, формування у них знань, умінь і здорового способу життя, навчання використання отриманих знань у повсякденному житті.

Важливою умовою застосування здоров'язбережувальних методик є культура здоров'я самих педагогів.

Культура здоров'я як система знань, ціннісних установок, емоційно-вольового досвіду педагога і його готовності до здоров'язбережної діяльності лежить в основі удосконалення здоров'я, використання ефективних засобів здоров'язбереження [5].

Однак педагоги недостатньо усвідомлюють цінність власного здоров'я і здоров'я своїх вихованців. Під час професійної підготовки у коледжі чи університеті майбутні фахівці опановують поверховими знаннями та мають незадовільний рівень володіння прийомami, методами, засобами здоров'язбереження.

Діти дошкільного віку повиністю залекать від дорослого (батьків, педагогів) і приклад дорослого, його спосіб життя, поведінки є одним із найпотужніших важелів впливу на дитину. Дитина не стоїть перед дилемою — який спосіб життя їй вибрати. Вона живе у тому просторі, який об'єктивно склався та суб'єктивно створений дорослими. Тому створення в кожному дошкільному навчальному закладі здоров'язбережного освітнього простору залекать від самих педагогів, від рівня їх культури здоров'я, від почуття відповідальності за зміцнення здоров'я своїх вихованців, активної позиції, відкритості новому досвіду.

Реалізація системного підходу до застосування здоров'язбережних методик виховання у системі роботи дошкільного навчального закладу залекать від спільної, активної, скоординованої діяльності усього педагогічного колективу, а також від спільних зусиль педагогів і родини, спрямованих на оздоровлення дітей в умовах дошкільного закладу і вдома. Важливим аспектом реалізації здоров'язбережних методик є знання педагогами факторів, що впливають на здоров'я, факторів ризику здоров'я, урахування цих факторів для створення системи управління здоров'ям вихованців.

На сьогодні у науковій та методичній літературі розглядається проблема діалогістики та прогнозування стану здоров'я і фізичного розвитку дітей як одна із важливих педагогічних умов.

Цілісний підхід до оцінки стану здоров'я дітей, коли здоров'я і фізичний розвиток розглядаються як фундамент для загального розвитку і благополуччя, допоможе визначити стратегію здоров'язбережної діяльності вихователя. Існуючі спеціальні методики діагностування допоможуть отримати уявлення про здоров'я, фізичний розвиток дітей, розвиток їх рухової сфери, рівень рухової активності, рівень зрілості нервових процесів, психічний розвиток, адаптаційні можливості кожної дитини, фізичну підготовленість та розумову працездатність. Тільки на основі результатів діагностики повинні визначатися завдання, зміст, методи оздоровлення.

Важливою умовою ефективності певної здоров'язбережної методики є володіння вихователем засобами і методами збереження здоров'я. Головне – навчити дітей елементарних прийомів здоров'язбереження у повсякденному житті, виховати повагу до свого здоров'я, бажання його зміцнювати.

Одна з найважливіших педагогічних умов реалізації здоров'язбережних методик виховання у роботі з дітьми дошкільного віку – доцільне використання окремих оздоровчих заходів під час проведення конкретних форм роботи з фізичного виховання та оздоровлення. Кожен оздоровчий захід чи метод має органічно вписуватися у систему роботи дошкільного закладу, спрямовану на збереження і формування здоров'я дітей.

Якщо головна мета виховання – виховання життєрадісної, здорової, гармонійної особистості, стійкої до різних впливів навколишнього середовища, то здоров'язбереження є тією умовою, що допоможе досягти вищезначеної мети.

Головне у застосуванні здоров'язбережних методик – використання науково обґрунтованих, доступних, простих, доцільних прийомів, методів, способів збереження і зміцнення здоров'я, які можна реально спланувати протягом дня, проведення яких буде вкладатися у режим життєдіяльності дітей, з урахуванням пори року, сезону, місця проведення, обладнання, програмного навантаження тощо.

Висновки. Таким чином, вибір будь-якої здоров'язбережної методики (дихальна гімнастика, пальчикова гімнастика, точковий масаж, масаж вушних раковин, фітболгімнастика, вправи для очей, прийоми фітотерапії, елементи психогімнастики, вправи з релаксації та ін.) має бути не просто формальним, аби урізноманітнити планування освітньо-виховного процесу, а виваженим, продуманим, що вписується у систему роботи чи доцільний у застосуванні під час проведення тієї чи іншої форми роботи з дітьми.

Слід пам'ятати, що вибір та проведення оздоровчого заходу – це не данина нововведенням в освіті, це не підвищення рейтингу свого закладу, не нова оболонка застарілих методів впливу на сучасних дітей, а умова

збереження і зміцнення здоров'я дітей та покращення якості дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ботніч О. Здоров'я ідеологія – в житті малюк / Ольга Ботніч // Дошкільне виховання. – 2006. – № 7. – С. 7-9.
2. Волошина Л. Організація здоров'яберігаючого пространства / Людімила Волошина // Дошкільне виховання. – 2004. – № 3. – С. 114-117.
3. Денисенко Н. Освітній процес має бути здоров'яберігаючим / Ніна Денисенко // Дошкільне виховання. – 2007. – № 7. – С. 8-10.
4. Ковалько В. Здоров'яберігаючі технології в початковій школі / Валентина Ковалько // Валеологія. – 2008. – № 3. – С. 11-14.
5. Малярчук Н. Оцінка адаптаційних можливостей дітей в умовах навчання в інноваційному освітньому закладі / Наталя Малярчук // Валеологія. – 2000. – № 1. – С. 14-18.
6. Сивцова А. Використання здоров'яберігаючих педагогічних технологій в дошкільному освітньому закладі / Антоніна Сивцова // Методист. – 2007. – № 2. – С. 65-67.

АННОТАЦІЯ

Гарашченко Л. В. Організаційно-педагогічні умови реалізації здоров'яберігаючих методик виховання і роботи з дітьми дошкільного віку. У статті розкрито специфіку впровадження освітньо-виховного процесу дошкільного навчального закладу здоров'яберігаючих методик виховання дітей. Встановлено основні фактори ефективності реалізації здоров'яберігаючих методик в умовах сучасного дошкільного навчального закладу.

Ключові слова. Освітній процес, виховання, методика, навчальний заклад.

АННОТАЦИЯ

Гарашченко Л. В. Организационно-педагогические условия реализации здоров'яберігаючих методик воспитания и работы с детьми дошкольного возраста. В статье раскрыта специфика внедрения здоров'яберігаючих методик воспитания детей. Установлены основные факторы эффективности реализации здоров'яберігаючих методик в условиях современного дошкольного образовательного учреждения.

Ключевые слова. Образовательный процесс, воспитание, методика, учебное заведение.

SUMMARY

Garashchenko L. V. Organizational and pedagogical conditions of health preserving techniques in working with children of preschool age. The

АННОТАЦІЯ

Фудін М.А., Хасай Д.В., Рибницький А.В., Трачов В.М.

Физиологическая целесообразность произвольной регуляции дыхания у спортсменов. Исследование посвящено физиологической целесообразности произвольной регуляции дыхания у лиц, занимающихся спортом как средства комплексного подхода к решению проблем, обеспечивающих соответствие генетических и газобменных функций в зависимости от уровня интенсивности метаболических процессов.

Ключевые слова. Мышечная работа, спортивная практика, режим дыхания, произвольная регуляция дыхания, гиповентиляционная коррекция дыхательных движений.

SUMMARY

Fudin M.A., Hassay D.V., Rybnitskiy A.V., Trachov V.M. Physiological regulation of the expediency of any breath in athletes. This research is covered physiological expediency of voluntary regulation of breath at the persons who are going in for sports as means of the complex approach to the decision of problems, shining conformity ventilation and gas exchange functions depending on level and intensity of metabolic processes.

Key words. Muscular work, sports practice, a breath mode, voluntary regulation of breath, hyperventilating correction of respiratory movements.

УДК 373.2

ДО ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ІЗ ЗОРОВИМ ВІДХИЛЕННЯМ ДО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Вертуліна В.М.

Постановка проблеми. Підготовка дітей до школи – одна з актуальних проблем, які постають перед суспільством в останні десятиліття. 6 липня 2010 р. Верховна Рада ухвалила Закон “Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої і дошкільної освіти” (щодо організації навчально-виховного процесу), в якому передбачено запровадження обов’язкової дошкільної освіти дітей 5-річного віку, що дасть змогу дитині менш безболісно перейти до шкільного навчання, але лише за умови, що поняття “освіта” не буде трактуватись тотожно поняттю “навчання”. Як зазначає доктор психологічних наук О. Кононко, освіта має не лише “озброювати” п’ятирічну дитину предметними знаннями, а передусім сприяти її особистісному зростанню, формуванню життєвої компетентності, вихованню елементарних реалістичних уявлень про світ та саму себе, оптимістичного світобачення, прищепленню навичок практичного